

JOHN STUART MILL PORNOGRAFINİN YANINDA MI, KARŞISINDA MI? IS JOHN STUART MILL ANTI-PORNOGRAPHY OR PRO-PORNOGRAPHY?

Serap KIRAL*

Öz

Bu çalışmada, John Stuart Mill'in *Özgürlük Üstüne* ve *Kadınların Köleleştirilişi* eserlerindeki görüşlerinin pornografi konusuna uyarlanması durumunda karşımıza çıkabilecek sonuçlar değerlendirilecektir. Bunun için Mill ve pornografi konusunu ele alan üç makale incelenecektir. İlk makale, 1992 yılında *Ethics* dergisinde yayınlanan, David Dyzenhaus'un 'John Stuart Mill ve Pornografinin Zararı' (John Stuart Mill and Harm of Pornography) adlı makalesidir. İkinci makale, 1993 yılında yine *Ethics* dergisinde, Dyzenhaus'un makalesini eleştirel bir şekilde ele alan Robert Skipper'in, 'Mill ve Pornografi' (Mill and Pornography) adlı yazısıdır. Üçüncü makale ise 1996 yılında yine *Ethics* dergisinde Richard Vernon'un, 'John Stuart Mill ve Pornografi: Zarar İlkesinin Ötesinde' (John Stuart Mill and Pornography: Beyond The Harm Principle) adlı makalesidir. Bu makaleler ışığında sırasıyla kadın hakları, eşitlik, sansür, zarar ilkesi, düşünce ve tartışma özgürlüğü kavramlarının pornografi ile bağlantısı kurulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Pornografi, Kadın Hakları, Eşitlik, Sansür, Zarar İlkesi, Düşünce ve Tartışma Özgürlüğü.

Abstract

This article will evaluate the probable results in the case of applying John Stuart Mill's arguments from his works "On Liberty" and "The Subjection of Women" to the subject of pornography. For this, three articles that discuss Mill in relation to pornography will be reviewed. The first article was written by David Dyzenhaus, published in the "Ethics" journal in 1992, entitled as "John Stuart Mill and Harm of Pornography". The second article is a critical approach to David Dyzenhaus's article by Robert Skipper, entitled as "Mill and Pornography", also published in "Ethics" in 1993. The third article, also published in "Ethics" in 1996, was written by Richard Vernon, entitled as "John Stuart Mill and Pornography: Beyond the Harm Principle." In the light of these articles, the concepts of women's rights, egalitarianism, censorship, harm principle, freedom of thought and discussion will be respectively correlated with pornography.

Keywords: Pornography, Women's Rights, Egalitarianism, Censorship, Harm Principle, Freedom of Thought and Discussion.

GİRİŞ

John Stuart Mill, düşünce tarihini pek çok yönden etkilemiş bir filozoftur. En çok da özgürlük problemi ele alındığında karşımıza çıkan John Stuart Mill'in, günümüz sorunlarına ışık tutacak ve uyarlanabilecek eserler bıraktığı görülmektedir. Farklı açılardan bakan düşünürler, Mill'in eserlerinden yola çıkarak birbirlerinden çok farklı sonuçlara ulaşabilmektedir. Bu konulardan biri de pornografidir. Günümüzde karşımıza çıkan şekliyle bir pornografi türü, Mill'in zamanında mevcut değildi. Peki, Mill günümüzde yaşıyor olsaydı pornografi karşısında nasıl bir tavır takınırdı? Mill'in *Özgürlük Üstüne* ve *Kadınların Köleleştirilişi* eserlerini temel alan üç düşünürün yazmış oldukları makalelerinin ışığında bu soruya yanıt aranacaktır.

1.KADINLARIN KÖLELEŞTİRİLİŞİ

İlk olarak Dyzenhaus'un makalesinde, *Kadınların Köleleştirilişi* adlı eserine dayanarak, Mill'in sansür yanlısı feministlere yakınlık duyabileceğini savunduğunu görmekteyiz. Dyzenhaus'a göre Mill'in sansür yanlısı feministlere yakınlık duyabilecek olması, *Özgürlük Üstüne*'deki ana argümanlarla çatışma içinde değildir. Dyzenhaus, bu savını Mill'in *Kadınların Köleleştirilişi* adlı eserine dayanarak temellendirmeye çalışır (Dyzenhaus, 1992, 534). Dyzenhaus'a göre liberaller, pornografinin fiziksel bütünlüğe saldırıya sebep olduğuna dair kesin bir kanıt olmadığından, pornografinin genelde erkeklerin bazı zararsız tercihlerini tatmin ettiğini düşünürler. Ama pornografi eşitsizliği erotize ederek eşitsizlik rejiminin desteklenmesinde özel bir rol oynar. Kadınlar, erkeklerinkine tam karşıt bir karakterleri olduğuna inandırılmak üzere eğitilirler. Kadınlara, kendi irade güçlerine sahip olmaları ve kendi iradelerini yönetmeleri yerine itaat etmeleri ve başkalarının kontrolüne karşı uysal olmaları öğretilir. Ahlak kadınlara, uysal olmanın onların görevleri olduğunu ve başkaları için yaşamanın, kendilerinden tam anlamıyla feragat etmelerinin, kocalarına ve çocuklarına karşı şefkatleri dışında bir yaşamlarının olmamasının onların doğası olduğunu söyler (Dyzenhaus, 1992, 539). Bu yüzden, Mill açısından kadınların, en azından çoğunun, sosyal konumlarını gönüllü olarak kabullenmeleri, erkeklerle ilişkilerinin zorlayıcı doğasını azaltmaz. Nitekim,

* Kocaeli Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi, Şişli Anadolu Lisesi Felsefe Grubu Öğretmeni.

içerdiği baskı bir bakıma kölelikten kötüdür çünkü gerçekte zorlayıcı bir eşitsizlikten oluşan ilişki sanki rızaya bağımlı gibi gösterilir (Dyzenhaus, 1992, 539).

Mill için kadınların bağımlılığı en çok özel alanda beliren ve sahte bir rıza görünümüyle doğal gösterilmeye çalışılan eşitsizliğin statüosundan kaynaklanır. Ayrıca, eşitsizlik rejimini zararlı yapan şey, kadınların otonom bireyler olarak davranmalarını, iyi bir yaşam hakkında kendi kavramlarını keşfetmelerini ve telaffuz etmelerini engellemesidir. Eğer pornografi eşitsizliği erotize ediyorsa, Mill'in kadınların bağımlılığı olarak tanımladığı koşullar, pornografiyi bir kötülük (zarar) haline getirir. Pornografi özel alanda tüketilir. Eninde sonunda üstün fiziksel güçten kaynaklanan ve fiziksel baskının cinsel olarak çekici görüldüğü bir eşitsizlik yaratır. Pornografi, eşitsizliği erotize ederek eşitsizlik rejiminin desteklenmesinde özel bir rol oynar. Bu rejim, kadınları iyi yaşam kavramlarından alıkoyan bir rejimdir.

Mill adına en can alıcı nokta, kadınların bağımlılığıyla ilgili düşüncesini sansür yanlısı feministlerin pornografinin zararlarıyla ilgili anlayışlarıyla aynı çizgide buluşturan, rızaya dayalıymış gibi görünen bir şeyi baskıcı olarak kabul etme konusundaki istekliliğidir. Böylece, yanlış bilinç kavramını hayata geçirmektedir. Dyzenhaus'a göre, eğer sansür yanlısı feministler pornografi hakkında haklıysa, Mill, rızaya dayalı olduğu söylemlerine rağmen pornografinin hem üretilmesine hem de tüketilmesine sıcak bakmayacaktır. Liberaller, pornografinin sansürlenmesine karşı çıkmak için kendi gerekçelendirmelerinin bir parçası olarak rıza kavramına başvurabilirler çünkü rızaya dayalı gibi görünmesi, pornografiyi birtakım zararsız erkek cinsel tercihlerini tatmin ediyor gibi göstermektedir. Pornografi üretiminde ve pornografi tüketen erkeklerin fantezilerinde kadınların yer alması, zararın yokluğuna kanıt olarak kabul edilmektedir. Ancak, Mill'in kadınların bağımlılığı görüşüne göre, pornografinin tüketiciler için sunduğu kadın doğası hakkındaki fikirleri gerçeğe dönüştürmesi beklenen kadınların rızası, tümüyle üretilmiş olabilir. Eğer öyleyse pornografi özellikle zararlıdır çünkü son derece zorlayıcı ilişkilere rızaya dayalıymış gibi bir görünüm vermektedir.

Mill sadece fiziksel saldırılar ya da sadece devletin baskıcı gücüyle ilgilenmez; ayrıca güçlü gruplarca uygulanan "ahlaki baskı" ile de ilgilenir. Kadınların köleleştirilmesi analizi ile Mill'in, erkekler tarafından kadınlara pornografi aracılığıyla uygulanan iktidarı, zararlı bir sosyal ve ahlaki baskı olarak tanımladığı görülmektedir (Dyzenhaus, 1992, 546). Birçok feminist, pornografinin kadınlara verdiği bu zarardan dolayı sansürlenmesi gerektiğini iddia eder.

Liberallerin sansüre karşı tutumu, üç ana unsurdan oluşmaktadır. Birincisi, liberallerin, dar anlamıyla bir zarar kavramına odaklanmalarındadır. Liberaller, pornografinin genelde erkeklerin bazı zararsız tercihlerini tatmin ettiğini; fiziksel bütünlüğe saldırıya sebep olduğuna dair kesin bir kanıt olmadığını dile getirirler. Böyle bir durumda, liberallere göre zarar ilkesi gözetilerek pornografiye sansür uygulanamaz.

İkincisi, liberallerin pornografi tüketiminin genel ahlâk değil, kişisel ahlâk meselesi olduğunu iddia etmeleridir. Liberaller kendilerini özel alanı korumaya adanmışlardır çünkü bireysel özerklik hakkına saygı göstermek isterler. Devlet, kendi görüşleri doğrultusunda yaşamaları için bireylere maksimum alan sağlamalıdır. Liberaller için pornografi tüketimi, Wolfenden Raporu'nun ünlü bir cümlesine göre, en azından özel alanda yetişkin tüketimi için yetişkinlerin rızasıyla üretildiğinde, "hukukun işi değildir."

Üçüncüsü, liberallerin eksiksiz bir ifade özgürlüğü hakkına kendilerini adanmalarıdır. İfadenin bireylere, devlet baskısını ya da herhangi bir baskıyı haklı gösterebilecek bir zarar veremeyeceğini ya da ifadeyi düzenlemeye kalkışmanın ifadenin kendisinin yol açabileceği zarardan daha büyük zarara sebep olacağını düşünürler.

Sansür yanlısı feministler için pornografinin sansürlenmesini reddetmek, liberalizmin sefaletini gösterir. Özelde ise kadınların erkeklere boyun eğdirilmesi gibi, çağdaş toplumun temel sıkıntılarından biriyle başa çıkmada liberalizmin yetersizliğini gösterir. Pornografinin bu şekilde anlaşılması, toplumumuzdaki kadın-erkek ilişkilerindeki eşitsizliği gösterir; çünkü bu ilişkiler, kadınların içinde buldukları sosyal, politik ve kişisel olarak erkeklere boyun eğmesi bağlamında ortaya çıkarlar. Pornografiyi bu bağlamda ele alırsak, onun fiziksel olarak üstün bir güçte kök salan aşağılama/itaat ettirme rejiminin önemli bir parçası olduğunu anlarız.

Ayrıca şunu da belirtmek gerekir ki, sansür yanlısı feministler cinsel tasvirlerle tamamen karşı çıkmaz. Onlara göre bir konuyu pornografik yapan, cinsel tasvirler ve tanımlamalar değildir. Sansür yanlısı feministler için pornografi, kadınların erkeklerin cinsel arzularının nesnelere olarak tasvir edilmesidir. Pornografi, cinsel karakterinden dolayı değil, eşitsizliği erotize ettiği için pornografidir. Diğer ataerkil ifade türlerinden pornografiyi ayıran karakteristik özellik, eşitsizliği seks göstermesidir.

Pornografinin birçoğunun şiddet içermesinin yanısıra, kadınların kendi rızalarıyla erkeklerin cinsel hazlarını tatmin ettiklerini ve bu rollerinden hoşlandıklarını gösteren bir pornografi türü de vardır. Sansür yanlısı feministler, "rızaya dayalı" pornografinin en az şiddet içeren pornografi kadar endişe verici

olduğunu düşünürler. Pornografide yansıtılan, zor kullanmaya, boyun eğdirmeye ya da rızaya dayalı görünen kadın erkek ilişkilerinin gerçek hayatta da varolduğuna dikkat çekerler. Eşitsizliğe ve boyun eğmeye meşruluk kazandıran kaba kuvvet ve baskı değil, rızaya dayalıymış gibi tasvir etmektir. Rızaya dayalı/uzlaşımsal pornografi, zaten kadınlarla erkekler arasında var olan eşitsizliği, hem meşru hem de seksi gösterir. Dahası, pornografinin belirgin özelliği, genel olarak özel alanda, tam da kadınların erkekler tarafından ezildiği yerde tüketilmesidir.

Bu durumda, pornografinin zararı, eşitsizlik rejimine katkıda bulunan özel yönteminden kaynaklanmaktadır. Bu rejim, sürekli bir eşitlik durumunda olsalardı, kadınların kendi başlarına keşfedebilecekleri iyi yaşam kavramlarını yaşamalarını ve ifade etmelerini engellemektedir. Sansür yanlısı feministler, pornografiyi yok etmenin ataerki eşitsizliğin sonunu getireceğini düşünmezler ancak bunun pornografi tüketicilerinden daha büyük bir gruba etki edeceğini düşünürler. Uygun bir şekilde yapılırsa, bu imha, kadınlara olduğu kadar erkeklere de eşitsizliğin arzu uyandıran ya da meşru olan bir şey olmadığı mesajını verecektir. Eşitsizlik, haz, güç ve rıza hakkında karmaşık mesaj oluşturarak eşitsizlik için dayanak oluşturan zararlı bir durum ortadan kaldırılmış olacaktır.

Dyzenhaus makalesinde, liberaller ve feministlerin pornografiye yönelik tutumlarını ele aldıktan sonra asıl amacının bu çağdaş tartışmaya doğrudan odaklanmak olmadığını; pornografi konusunda John Stuart Mill'in neler söyleyebileceğini sormak istediğini belirtir. Bu sorunun cevabı ona göre açıktır. Her şeyden öte, pornografiyi sansürlemeye liberal karşı çıkış ilkesi, köklerini *Özgürlük Üstüne'*de, Mill'in devlet baskısı için yegâne yasal zemin olarak dile getirdiği dar bir zarar ilkesinde köklerini buluyor gibi görünmektedir. Mill'in amacı, bireysel özerklik ya da özyönetim ideali adına özsaygının özel alanını korumak ve tam bir ifade özgürlüğü hakkını savunmaktır. Ancak Dyzenhaus, geleneklerinin kurucusu olarak Mill'i ele alan liberallerin, onun garip bir biçimde ihmal edilmiş denemesi olan *Kadınların Köleleştirilişi* ışığı altında pornografi karşısındaki konumlarını yeniden değerlendirmelerini önerir.

Dyzenhaus ilk olarak, *Kadınların Köleleştirilişi'*nin uygun bir değerlendirmesinin, Mill'in şaşırtıcı bir şekilde sansür yanlısı feministlere sempati duyabileceğini gösterdiğini ve Mill'in sansür yanlısı feministlere yakınlık duyabilecek olmasının *Özgürlük Üstüne'*deki ana argümanlarla çatışma içinde olmadığını iddia eder.

Mill'in *Kadınların Köleleştirilişi'*ndeki açılış ifadesi, o günün standartları açısından radikaldir. Kadınları erkeklere tabi kılan o dönemdeki yasal rejimin yanlış olduğunu, insanlığın gelişimi önündeki ana engeli teşkil ettiğini; ne bir tarafa güç ve ayrıcalık ne de diğer tarafa güçsüzlük tanımadan, tam bir eşitlik ilkesiyle yer değiştirmesi gerektiğini tartışacağını söyler.

Mill'in belirtilen amacı, kadınların yasal olarak boyun eğdirilmesine karşı çıkmak ve "tam eşitlik" olarak adlandırdığı durumu savunmaktır. Ancak, Mill'in yasal olarak tanımlanmış bir eşitsizliğin yokluğuyla kalıcı eşitliğin varlığını bir tutmadığı çok açıktır. Mill'e göre, erkek-kadın arasında yasal olarak belirtilmiş eşitsizlik, eninde sonunda itaat etmeye yol açan temel neden olarak gördüğü, erkeklerin üstün fiziksel gücüne dayanan, genelgeçer sosyal ilişkilerin hukuken tanınmasından başka bir şey değildir. Bu yüzden sosyal ilişkilerle uğraşmak zorunlu bir gereksinimdir. Ek olarak, Mill'in kadınların eşitsizliğini gösteren işaretlerle ilgili bakış açısına göre, kadınlara oy hakkı verilmesi gibi yasal zaferler, evlilik ve boşanma hukukunda radikal düzenlemeler yapılması, tam eşitlik amacına doğru atılması gereken temel adımlar olsa da, yeterli olmaktan uzaktırlar.

Kadınların eşitsizliğinin ilk işareti, sınıf sınırlarını geçmesidir. Kadınlar üzerindeki iktidar, tüm erkek cinsiyetinde yaygındır ve kıskançlıkla korunur çünkü Mill'in iddiasına göre bize en yakın olanların üzerindeki iktidar özellikle değerlidir, nedeni ise tercihlerimize karışabilecek bize en yakın durumda bu kişilerin olmasıdır. Bu iktidarın devamlılığını ve tüm diğer adaletsiz otorite formlarından daha uzun ömürlü olmasını açıklayan ikinci işaretse bu gücün—genellikle evdeki özel hayat ve mahremiyet içinde uygulanmasıdır. İktidarın bu özel doğası, kadınların bir araya gelerek boyun eğmeyle ilgili ortak deneyimlerini telaffuz etmelerini engeller. Mill, buna rağmen bu iktidara karşı sayısız protesto ve tanıklık yapılmış olmasının ve bunların bu derece ağırlık taşımasının şaşırtıcı olduğunu söyler.

Üçüncü işaret, eşitsizlik ilişkilerinin aşikar doğallığıdır. Mill, her hakimiyet ilişkisinin, hakimiyet kuranlara doğal görüldüğünü vurgular. Ayrıca, bağımlı kılınmış sınıfların sıklıkla kendi bağımlılıklarını, şeylerin doğal düzeni olarak gördüklerini söyler çünkü baskıya karşı mücadele ederlerken bile, iktidarın kendisinden değil, onun baskıcı uygulamasından şikayet ederler. Mill, bu bağlamda, iktidarlarından kaynaklı olarak erkeklerin kötü muamelesinden şikayet eden kadınların, failin fiziksel gücüne teslim edilerek (çocuklarla birlikte) eşi benzeri görülmemiş şekilde ıstırap çektiklerini ifade eder. Mill, iktidarın bu işaretinin sinsî özelliğine özellikle dikkat çekmek ister. Erkeklerin istediği ve bunu zorlamada başarılı oldukları bu özellik, kadınlara gönüllü köleler olarak sahip olmaktır.

Mill'in bu analizi üzerine biraz zaman harcamak önemlidir. Mill, erkeklerin kadınlardan, belirli bir

sınıfa yönelik baskı ya da din korkusunun yarattığı itaatten daha fazlasını arzuladıklarını söyler. Bunun nedeni, üzerinde en çok güç uygulamak istedikleri kadınların kendileriyle en çok bağı bulunanlar olmasıdır. Erkeklerin talep ettikleri ve elde etmeyi başardıkları şey, bir erkeğe itaat ilişkisinde yer almayı kadını bir ideal haline getirecek, aşırı duygusallıkla birleşik bir ahlakıdır. Bu amaca ulaşmak için kadınlar, erkeklerinkine tam karşıt bir karakterleri olduğuna inandırılmak üzere eğitiliyorlar; kendi irade güçlerine sahip olmaları ve kendi iradelerini yönetmeleri yerine itaat etmeleri ve başkalarının kontrolüne karşı uysal olmaları öğretiliyor. Ahlak onlara, bunun görevleri olduğunu ve başkaları için yaşamanın, kendilerinden tam anlamıyla feragat etmelerinin, kocalarına ve çocuklarına karşı şefkatleri dışında bir yaşamlarının olmamasının onların doğası olduğunu söyler. Mill'in söylemiş olduğu "karşıt cinsiyetler arasındaki doğal çekim", "kadının kocasına tam bağımlılığı" ve kadının tüm sosyal tutkularının kocası tarafından belirlenmesi olgusunu birlikte ele alırsak, erkeklere cazip gelen bir nesnenin, "karakter oluşumu ve kadın eğitimi için yol gösterici olmaması bir mucize olurdu."

Bu yüzden, Mill açısından kadınların, en azından çoğunun, sosyal konumlarını gönüllü olarak kabullenmeleri, erkeklerle ilişkilerinin zorlayıcı doğasını azaltmaz. Nitekim, içerdiği baskı bir bakıma kölelikten kötüdür çünkü gerçekte zorlayıcı bir eşitsizlikten oluşan ilişki sanki rızaya bağlanmış gibi gösterilir.

Mill için kadınların bağımlılığı en çok özel alanda beliren ve sahte bir rıza görünümüyle doğal gösterilmeye çalışılan eşitsizliğin statükosundan kaynaklanıyor. Ayrıca, eşitsizlik rejimini zararlı yapan şey, kadınların otonom bireyler olarak davranmalarını, iyi bir yaşam hakkında kendi kavramlarını keşfetmelerini ve telafuz etmelerini engellemesidir. Mill, otonom sözünü "modern dünyanın özgün karakteri" olarak ele alır: İnsanlar artık doğdukları konuma acımasız zincirlerle bağlı kalmayacaklardır; artık kendi yeteneklerini kullanmakta özgürdürler, en çok arzu ettikleri şeyleri elde edebilecekleri fırsatlara sahip olabileceklerdir. Tüm bu düşüncelerinden Mill'in pornografiye karşıt ve sansür yanlısı feministlere yakınlık duyacağı sonucunun çıkartılması, liberallere, özellikle Mill'in geleneğinden gelenlere, şüpheli görünecektir. Ama liberallerin arzuları dikkate alma hassasiyetini gösterirken belki de gözden kaçırdıkları veya kabullenemedikleri durum, bu arzuların sistem tarafından üretilip kişilerin çıkarlarına olmayan durumları sanki öyleymiş gibi algılamalarını sağlayabilen bir iktidarın varlığıdır.

Mill, kadınların bir doğaya sahip olup olmadıkları ya da olabileceğinin söylenmesi meseleleriyle değil, bir eşitsizlik sistemini meşrulaştırmak amacıyla kadınların doğaları hakkındaki iddiaların şüpheli bir şekilde kullanılmasıyla ilgilenir. Bu tarz iddialar, eşitlik koşulları altında olmaksızın test edilemediği için Mill, kadınların bir eşitsizlik sistemi tarafından iyi yaşam kavramlarını keşfetmekten ve telaffuz etmekten alıkonulmuş oldukları gerçeği üzerine odaklanabilir. Mill'in gerçek ve algılanan çıkar ile arzular hakkındaki muammaya çözümü şudur: Eğer bireysel özerklikle ilgileniyorsanız ve özerkliğe düşman bir rejim altında bir grubun arzularının şekillendiğini varsaymamız için sebep varsa bu rejimi haklı göstermek için bu arzulara başvuramazsınız. Mill'in faydacılığının yapısında bireysellik ve mutluluk arasında sadece olası bir bağlantı yoktur. Onun temel faydacı mesajı, arzularla ilgili değerlendirmeler özerklik şartları altında gerçekleşmediği ya da yaşam seçimlerimiz üzerinde gerçek bir kontrolümüz olmadığı sürece bir şeyin bizim yararımıza sayılamayacağıdır. Bu sonuç, pornografiyi yok etmenin kadınların olduğu kadar erkeklerin de gerçek çıkarlarına olduğunu iddia eden bir sansür durumunu destekliyor.

Mill'in pornografiyi sansürlemekten yana olacağı iddiasını Mill'ci liberaller hâlâ *Özgürlük Üstüne*'ye dayanarak reddedebilirler. Dyzenhaus'un daha önce belirttiği gibi, *Özgürlük Üstüne*'deki savlar, sansüre karşı liberal bir pozisyonu desteklemek için kullanılır. Bunlar, sadece bireyleri fiziksel bütünlüğe yönelik saldırılardan korumak için hükümetin zor kullanımına izin veren dar bir zarar ilkesi, özel ahlak alanına devletin izinsiz girmesine karşı özerklik hakkı ve eksiksiz ifade özgürlüğü için sunulan savlardır. Bu yüzden, Mill'in politik kuramında temel bir gerilim ortaya çıkıyor. Dyzenhaus, eğer *Kadınların Köleleştirilişi*, yetkili metin olarak *Özgürlük Üstüne* ile tutarlı bir şekilde okunursa bu gerilimin sona ereceğini iddia ediyor. Ayrıca Mill'in sadece fiziksel saldırılar ya da sadece devletin baskıcı gücüyle ilgilenmediğini; ayrıca güçlü gruplarca uygulanan "ahlaki baskı" ile de ilgilendiğini belirterek Mill'in kadınların köleleştirilmesi analizinin, erkekler tarafından kadınlara pornografi aracılığıyla uygulanan iktidarı, zararlı bir sosyal ve ahlaki baskı olarak tanımlayacağını iddia ediyor.

2.ÖZGÜRLÜK ÜSTÜNE

İkinci olarak Robert Skipper'in makalesine bakacak olursak, Skipper'in David Dyzenhaus'un düşüncelerine karşı çıkararak, Mill'in felsefesinden pornografinin sansürlenmesinin çıkarılamayacağını savunduğunu görürüz. Eğer Dyzenhaus haklıysa, eşitsizliğin erotize edildiği pornografinin yanı sıra, eşitsizliğin romantize edildiği, göklere çıkarıldığı, kutlandığı, vatanseverliğe dönüştürüldüğü, totemleştirildiği, kutsallaştırıldığı, din propagandasına dönüştürüldüğü ya da estetize edildiği tüm

durumların da sansürlenmesi gerekirdi (Skipper, 1993, 728). O halde, kadınsı boyun eğmenin hazlarını yücelten ve kadınlar tarafından yazılan romanların da yasal sansüre açık olması gerekir. Bu edebiyat (ya da en azından onun bir kısmı) pornografi değildir; böylesi kitaplar erkek dergilerinin yaptığından çok daha fazla kurbanlar arasındaki miti sürekli kılıp duygusallaştırmaktadır. Dyzenhaus'un savını takip edersek o zaman Mill'in ayrıca, çocukları eşitsiz yetişkin rollerini üstlenmeye hazırlayan ve yönelten edebiyatın ve imajların oldukça büyük bir kısmını da sansürlemeye açık olması gerekir. Örneğin Sindirella yıllarını prence eş rolü için sorgusuz sualsiz bir boyun eğişle geçirmede mi? Skipper'a göre, eğer Mill, sansürü özerklik değerini (Dyzenhaus, 1992, 549) koruma adına kullansaydı, o zaman Mill'in sadece baskıcı kişiyi teşvik eden edebiyatı değil, ayrıca mazlumu silahsızlandıran tamamlayıcı edebiyatı da sansürlemesi gerekirdi (Skipper, 1993, 729).

Robert Skipper, David Dyzenhaus'un, Mill'in kendi ilkesiyle, pornografinin kökünü kurutmak için baskıcı eylemin meşruluğuna yani sansüre açık olması gerektiğini tartıştığını ama Dyzenhaus'un kabul ettiği bu sonucu şaşırtıcı bulduğunu belirtir. Unutulmamalıdır ki, pornografiyi sansürlemenin ilkeli muhalefetinin köklerini, *Özgürlük Üstüne*'deki şu kısımlarda görmekteyiz: Mill'in devlet baskısının yegane yasal temeli olarak dar bir zarar ilkesini dile getirişinde; onun bir bireysel özerklik ya da öz yönetim ideali uğruna öz saygı eyleminin özel alanını koruma çabasında; tam bir ifade özgürlüğü hakkının savunusunda (Skipper, 1993, 726).

Skipper'a göre, Dyzenhaus'un savı şu şekildedir: Pornografi, erkekler ve kadınlar arasındaki sosyal ve fiziksel eşitsizlikleri erotize eder, böylece eşitsizliği hem doğal hem de seksî gösterir. Cinsel egemenlik, erkekler tarafından kadınlara uygulanan toplumsal egemenliğin daha büyük programının bir parçası olarak, bu egemenliğin belirgin bir gönüllülüğünü ve suç ortaklığını içerir ve bu suç ortaklığı pornografi ile öğretilir, cesaretlendirilir ve sürdürülür. Bu noktalar, Mill tarafından asla dile getirilmemiş olsalar da, *Kadınların Köleleştirilişi*'yle aynı ruha sahiptir. (Mill aslında kendi zamanındaki birçok ayrımcı yasa, kurum ve uygulama için çok benzer savlarda bulunmuştur.) Şimdi Mill o kitapta, özgür bir toplumdaki herhangi bir insanın en değerli hakkı olarak ve kurban olmayı seçmek sanki özerklikmiş gibi toplumun her kadından onun özerkliği talep ettiğini iddia ediyor. Dyzenhaus, her ne kadar böylesi bir seçim gerçeğe aykırı olsa da, çünkü hiçbir fail her ikisini de deneyimlemeden önce özerklik ve köleleştirme arasında rasyonel bir seçim yapamaz, diye devam eder. Bu nedenle o, madem ki kendi zamanında Mill ayrımcı yasalara ve baskıcı törelere karşı mücadele verdi, pornografiyi düşünebilmiş olsaydı ya da günümüzde yaşıyor olsaydı, o kesinlikle pornografiyi kadınların özerkliklerine zarar veren bir kuruma önemli bir destek olarak görürdü, sonucuna varır. Ve o ayrıca pornografinin destek olduğu bu kurumun verdiği zararın, bu desteğin sansürlenmesi için yeterli şartı sağladığını kabul etme eğiliminde olabilirdi.

Skipper, bu savdaki iki nokta hakkında şaşırtıcı durumda olduğunu söyler. İlki, Dyzenhaus'un savında verilen kadınların kendi gardiyanları olmalarını aşılatabilecek bir sosyal sistemin kötülüklerine muhalefetten çok onun ahlaki gücüne dikkat çekmesi, pornografinin tuhaf bir günah keçisi olarak görünmesidir. Düzeltmesi gereken yanlış, kadınların "gönüllü köleler"e çevrilmiş olmasıdır. Dyzenhaus'un bahsettiği pornografi tipi, erkekler yani zalimler üzerinde hedeflenir. Dyzenhaus der ki, kadınlar gerçeğe dönüşen fantezi için işbirliği yapmalıdır. Eğer kadınlar buna ortak olmayı reddederlerse, erkeklerin fantezileri erkeklerin fantezileri olarak kalır ve kadınlar kendi özerkliklerine sahip olurlar. (ya da onu gerçekleştirirler.) Hem Dyzenhaus hem de Mill için, eşitsizliğin en tehlikeli ve rahatsız edici yönü, kadınların hem toplumda (Mill) hem de pornografide (Dyzenhaus) görülmesi beklenen belirgin gönüllülüğüdür. Kısacası kadınların, baskıdan hoşlanma düşüncesi yönünde beyinleri yıkanmıştır. Bu yüzden, Dyzenhaus'un savı için çok daha açık olarak görülebilecek hedef, *kadın edebiyatı*dır (bu, kadına yönelik ve sıklıkla kadınlar tarafından yazılan edebiyattır.), erkeklerin pornografisi değildir. Mill'in kendisi takip eden pasajda olduğu gibi, zamanındaki kadın yazarların kadın okuyuculara verdiği zararı kınar. "Kadınların yazdıklarının çoğu, erkeklere dalkavukluktur. Evli olmayan kadınlar durumunda, çoğu bir koca şanslarını arttırma niyetini taşır gibi görünüyor. Evli olsun ya da olmasın çoğu, çizgiyi aşar ve müstehcenlik hariç herhangi bir erkeğin arzu ettiği ya da hoşlandığı ne varsa ona itaatkarlığı aşılar." (Skipper, 1993, 72)

Skipper için ikinci şaşırtıcı nokta, Dyzenhaus'un erotize etmeyi, sanki erotize etme yanlış ve baskıcı bir arzuymuş gibi gösteren tavrıdır. Dyzenhaus erotize etmeyi, akli ve (bu yüzden de) özerkliği atlayan insafsız ya da kirliliği gibi kabul etmiş görünüyor. Fakat eğer biri, inkınan bu türünün insafsızca olduğunu onaylarsa, etkili olan birçok yaklaşım üzerinde de düşünmelidir. Eşitsizliğin, romantize edildiği, göklere çıkarıldığı, kutlandığı, vatanseverliğe dönüştürüldüğü, totemleştirildiği, kutsallaştırıldığı, din propagandasına dönüştürüldüğü ya da estetize edildiği durumlar olmuştur ve bunlar yine yapılabilir. Bu tekniklerin her biri güçlü, eyleme yön veren bir duyguyla, eşitsizlikle kesin bir şekilde ortaklık içerir. O zaman neden, eşitsizliğin *erotize edilmesi* tamamiyle bir sınıf olarak sansür edilmelidir? Nedeni aslında, hedef

bu derece izole edilmedikçe onu savunacak çok az kişinin bulunacak olmasıdır. Üzerinde çalışıyor olduğu genişletilmiş zarar kavramıyla Dyzenhaus, sansürlemeyi düşünmek için çok daha fazla mücadele etmesi gereken duruma sahip olacaktır; örneğin bir dini inanç meselesi olarak erkekler tarafından kurulan egemenlik ve kadınların boyun eğişini anlatan edebiyat eserleri de sansürlenecektir.

Skipper'a göre, Mill'in zarar ilkesi kavramına başvurarak pornografiyi iğrenç bir uygulama olarak görüp bastırmaya çalışmak, atıkları ortadan kaldırmak için bir uzay programı yaratmaya benzer. Eğer ilke, pornografiyi sansürlemeyi haklı çıkarmaya yetecek güçteyse, o ayrıca diğer şeyleri de kısıtlamaya yetecek güçtedir. Örneğin, Dyzenhaus'un revize edilmiş zarar ilkesi, erkeklerin egemenlik fantezilerini ve kadınların itaat fantezilerini cesaretlendiren ne varsa onu sansürlemeye yetecek güçtedir.

Elbette Mill böylesi bir eylemi hoş görmeyecektir. Neticede pornografi Dyzenhaus'un ileri sürdüğü gibi sansürün hedefi olan bir şey değildir; pornografi bundan ziyade erkekler ve kadınlar arasındaki kurumsallaşmış eşitsizliğin birçok dayanağından biridir. Bu kurum yok olduğunda, erotize edilmiş eşitsizlik büyük bir ihtimalle az ya da çok zevksizce erotize edilmiş davranış ya da nesnelere arkaplanına gömülecektir. Dyzenhaus, Mill'in "ciddi bir şekilde" pornografiyi sansürleyebileceğini iddia ediyor. Ancak eğer "ciddi bir şekilde"nin anlamı "kibarca"dan daha fazla bir anlama sahipse bu doğru olamaz. Elbette Mill, mücadele eden düşüncelerin ilerletilmesinin mümkün olduğu zaman, bir fikir üzerindeki baskıyı kabul etmeyecektir. Onlar herhangi bir kurumun kötülüklerini önlemek adına aktif, yapıcı ve rekabetçi yaklaşımlar olduğu sürece, Mill'in geleneğindeki hiçbir gerçek liberal, insanlığın gönüllü aptallığında hayal kırıklığına uğramış sabırsızların dışında, sansür yolunda başsağı düşmek için acele etmeyecektir.

3.DÜŞÜNCE VE TARTIŞMA ÖZGÜRLÜĞÜ

Ele alınacak üçüncü makale ise Richard Vernon'a aittir. Vernon, Mill ve pornografi konusunda birbirlerine karşıt görüşler dile getirmiş olan David Dyzenhaus ve Robert Skipper'ın yazılarını ele alıp değerlendirir. Vernon'a göre, birbirlerine karşıt görüş dile getirmiş olsalar bile iki düşünürün de üç ortak noktası vardır:

- 1) Mill, ifade özgürlüğüne inanmıştır.
- 2) Mill, yasamanın temeli olarak zarar ilkesine inanmıştır.
- 3) Bu iki inanç, pornografi sorunu ortaya çıktığında çatışır (Vernon, 1996, 622).

Aralarındaki fark şudur: Dyzenhaus'a göre, ifade özgürlüğü ile zarar ilkesi çatıştığında, zarar ilkesi kazanır. Skipper'a göre ise ifade özgürlüğü, zarar ilkesine baskın çıkar çünkü öyle değilse hükümsüzdür.

Richard Vernon, tartışılan bu üç noktanın yanlış olduğunu düşünür. Vernon'a göre Mill, ifade özgürlüğüne inanmıyordu. Mill, zarar ilkesini Dyzenhaus, Skipper'ın ve diğer birçok yorumcunun iddia ettiği anlamda kullanmadı. Pornografi konusu ise, ifade ve zarar arasındaki bir çatışma açısından ele almaya uygun değildir. Yine de "Özgürlük Üstüne" ve diğer denemelerde Millci bir pornografi tartışması vardır ve Mill'in özgürlük ilkesini desteklemek için onun talep ettiği arka plan özellikleri kullanmayı gerektirir. *Özgürlük Üstüne*'nin 2. bölümünün başlığı "Düşünce ve Tartışma Özgürlüğü"dür. "Tartışma" kelimesi, bölümde sıklıkla "fikir" kelimesi yerine kullanılır. Mill ayrıca, "özgür tartışma", "fikir özgürlüğü" ve "basın özgürlüğü"nden bahseder. Hiçbir yerde ifade özgürlüğünden bahsetmez. "İfade" kelimesini sadece "düşüncenin ifadesi" tabiriyle kullanır. "Tartışma" ve "fikir" kelimeleri, kapsam olarak ifadeden daha dar kelimelerdir.

Bir tartışma, tutarsız ya da normatif görüşlerin diğer görüşlerle ilişkili olarak ilerletilmesi ya da belirlenmesi ve kanıtlanması sürecidir. Bir fikir ise tutarsız ya da normal bir inancın belirtilmesi ve savunulmasına hazırlanmasıdır. İfade, hem tartışmayı hem de fikirlerin belirtilmesini ve daha fazlasını kapsar. Örneğin, sadece sözel ifadeyle sınırlarsak, şarkı söylemeyi, dua etmeyi, yemin etmeyi, hakareti, reklam yapmayı, yalvarmayı ve kelime oyunu yapmayı kapsar. Elbette tartışma ve fikir özgürlüğü lehine olan savların tamamı, sözel veya görsel ifadeyi de desteklemeyecektir.

Mill'in savında, ifadenin diğer türleri için neden bir kişinin "tartışma"yı ve "fikirlerin belirtilmesi"ni vekil olarak alamayacağının çeşitli sebepleri vardır. En önemli sebebi, 2. bölümün büyük bir kısmında yer alan ve aşına olduğumuz savın doğasıdır. Bu sav, kabul edilmiş fikir ve gerçek arasındaki ilişki hakkındadır. Mill, kabul edilmiş fikirleri, ister doğru, ister yanlış ya da kısmen doğru farzedelim, bunların kayıtsız şartsız tartışılmasına izin vererek kazanmaya devam ettiğimizi söyler. Mill'in savı, eleştirel süreç içerisinde değişen, gerçek ve arzu edilir konulardan oluşan düşüncelerin bilgi birikimimizi artırma kapasitesine sahip olan konular olduğunu varsaydığımız sürece makuldür. Pornografi hakkındaki bir tartışma, uygun bir örnek olacaktır. İnsanlar, pornografinin etkileri hakkında iddialarda bulunurlar ve bu iddialarını istatistiksel kanıtları referans vererek desteklemeye çalışırlar, diğer kişilere de önerdikleri eşitlik ve güvenlik gibi hedeflere yönelebilecek etkilerle bağlantı kurarlar; diğer insanlar, ortaya konan istatistiksel kanıtların derlenme yöntemini eleştirirler, mahremiyet ve özerklik gibi diğer hedeflerin önceliği hakkında iddialarda

bulunurlar. Vernon'a göre bütün bu süreç, Mill'in modeline uygun olabilir ancak hayal gücümüzü ne kadar zorlarsak zorlayalım, pornografinin kendisi buna uygun değildir.

İkinci olarak, eğer Mill'i, negatif özgürlük kuramının öncüsü olarak alırsak, Mill'in eleştirel modelinde fikirler dışında ifadenin diğer formlarının kısıtlanması istenmediği için ifadelerin diğer türlerinin korunduğunu görebiliriz. Ancak Mill, bir negatif özgürlük kuramı geliştirmez. Mill, "tüm sınırlamalar, sınırlama olarak kötüdür." derken -faydacılıkla hiç bağdaşmayacak şekilde- baskı uygulamanın kötü olduğunu kast ediyor olamaz; sınırlamaların, belirli bir yere kadar, insanlara hazdan çok acı vermeyi içerdiğini kastetmiş olmalıdır, mesela insanları onlara para vererek değil, para cezası keserek cezalandırırız. Daha da önemlisi, Mill'in savının genel yapısı, negatif özgürlük durumunu geçersiz kılar. İkinci bölümün önerisi, genelde yasamadan önce gelen kazanç ve kayıpların tartışılması ve dengelenmesi sürecinden genel bir ayrılmadır. Mill'in tartışma ve düşünme özgürlüğüne "mutlak" demesinin sebebi budur; diğer özgürlüklerle aynı şekilde ele alınmamalıdır. Böylesi bir muafiyeti gerekçelendirmek için açıkça pozitif düşünceler gerektirmektedir ve gördüğümüz üzere, Mill'in bize sunduğu düşünceler, ifade formlarının sadece sınırlı bir alanını desteklemektedir. Onun önerdiği, ifadenin negatif özgürlüğü değil; tartışmanın pozitif özgürlüğüdür.

Üçüncü olarak, Mill'in kendisi, ana savıyla korunan özgürlüğün genel olarak ifadeyi korumakta yetersiz kaldığına dair doğrudan işaret ediyor. İddialar, hatta doğru olanlar bile, sert sansüre maruz bırakacak yöntemlerle ortaya çıkabilirler. Mill, iki çeşit örnekten bahseder: Bir tanesi "safsatılı tartışmak, gerçekleri ya da savları bastırmak, durumun unsurları hakkında yalan ifadelerde bulunmak ya da karşıt görüşü yanlış tanıtmak" ve diğeri de "hakaret, iğneleme ve bunun gibi yöntemler" kullanmak. Mill'in bu iki türün yasal olarak yasaklanmasına karşı olan tutumu, ilginç ve açıklayıcıdır. Safsatılı sav, "çoğunlukla ikna edilmesi imkânsızdır" ve genellikle "tamamen iyi niyetle" yapılır. Hakaret içinse Mill, onu baskılamanın hukukun işi olmadığını söyler; bu konudaki tek etkili kısıtlanma, kamusal tartışmanın ahlakıdır. Bu yüzden, Mill'in eleştirel tartışma modelinin, tartışmanın tüm formlarını bile korumadığı açıktır: Safsatılı tartışmayı ya da aşırı derecede agresif iddiaları ve fikirleri korumaz çünkü böylesi şeyler hakikatin birikimini sağlamaktan çok o birikimi azaltırlar. Her ikisi de elbette korunmaktadır ama sadece adil bir haklılığın imkânsızlığı hakkındaki ikincil savlarla korunurlar. Burada, hakikati sağlayan tartışma etrafında bir yarı gölge vardır ve bu yarı gölge, hakikati sağlamayan tartışma formlarının üzerini örter. Ancak, bu yarı gölge, tartışma olmayan ifadenin formlarına, hatta kötü tartışma bile sayılmayacak olan formlara kadar uzanmaz.

Buraya kadar ele alınmış olan üç makaleden sonra genel bir değerlendirme yapabilmek ve bir sonuca ulaşabilmek için tekrardan Mill'in düşüncelerini ele almakta fayda olacağını düşünüyorum. Mill'e göre ne kadar ahlak dışı kabul edilirse edilsin herhangi bir öğretiyi, ileri sürmek ve tartışmak konusunda, ahlaki bir inanç sorunu olarak, tam bir özgürlüğün var olması gerekir (Mill, 2014, 32). Ona göre bir düşüncenin susturulmasındaki asıl kötülük, onun insan soyuna, yaşayan nesle olduğu gibi gelecek nesillere karşı da bir haydutluk olması; o düşünceye taraftar olanlardan daha da fazla, o düşünceye katılmayanlara karşı bir soygunculuk olmasıdır. Eğer düşünce doğruysa insanlar yanlış olanı doğru olanla değiştirmek olanağından yoksun bırakılırlar; eğer yanlışsa onlar hemen hemen aynı derecede büyük bir yararı, yani gerçeğin haksızlıkla çarpışması sonucunda onun daha da açık olarak anlaşılmasını ve daha canlı bir etki yaratmasını elden kaçırmış olurlar (Mill, 2014, 33).

Ancak şunu da unutmamak gerekir ki, Mill'in vurguladığı nokta düşünce ve tartışma özgürlüğüdür. Pornografinin sadece bir düşünce olup olmadığı tartışmalıdır. Pornografi bir düşünce midir, yoksa düşüncenin dışı vurmuş, somutlaşmış bir hali olarak bir eylem midir? Çünkü eğer pornografi bir eylemse o zaman ona müdahale edip etmemek, bir düşünceye müdahale etmenin hiç de doğru olmadığı yönündeki o güven duygumuz konusunda bizi biraz duraksatabilecektir. Hukuk felsefesinde de tartışılan bir konu olarak "Söz sözdür, kurşun kurşundur," ifadesinde somutlaşan ifade-eylem ayrılığı, pornografide bu kadar net yapılamayabilir. Kadınların aşağı olduğunu söylemekle, bunu filme almak arasında hiç mi fark yoktur? Mill, çok net bir şekilde sansürün gerçeğe ulaşabilme konusunda insanların önünde büyük bir engel teşkil ettiğini ve bu nedenle insanlık için zararlı olduğunu belirtmektedir. Eğer pornografi, özellikle de kadınları aşağılaması açısından karşısında durulan somut bir olguysa Mill'in tercihi, pornografinin sansürlenmesi değil, gerçeğin tartışma yoluyla eninde sonunda ortaya çıkmasına izin verilmesi ve böylelikle tüm insanları ikna edebilecek bir güce kavuşmasıdır. Ya da tartışma yoluyla iddia edildiği şekliyle zararlarının olmadığı da ortaya çıkabilecektir. Ancak biz bu tartışma ortamlarını sağlamadan düşüncüyü susturursak doğru ya da yanlış olduğuna dair açık seçik bir fikre sahip olma hakkından men edilmiş oluruz. Mill'e göre, boğmaya kalkıştığımız düşüncenin yanlış bir düşünce olduğundan hiçbir zaman emin olamayız; bundan emin olsaydık bile, onu boğmak gene de kötü olurdu. Çünkü otorite tarafından sindirilmeye çalışılan düşünce, pekala doğru olabilir. Onu ortadan kaldırmak isteyenler, çok doğal olarak, onun doğruluğunu inkar ederler.

Ama bu inkâr eden kişiler hiç de yanılmaz değildirler. Bu kişilerin, sorunu bütün insanlık adına kesip atmaya ve diğer herkesi yargılama olanaklarından yoksun bırakmaya hiçbir yetkileri yoktur. Mill'in bu ifadeleri, pornografinin kötü olduğuna kesinlikle inandıkları için onu yasaklamaya çalışan ve aynı zamanda bunu başarıp hukuksal olarak yasa tasarılarını kabul ettiren, böylelikle sansür uygulanmasına neden olan feministlerin, bu sansüre kesinlikle karşı çıkan diğer feministlerin kendi yargılama olanaklarını gasp ettiklerini düşünmeleri anlaşılır bir durumdur.

Mill, ayrıca, bir düşüncenin dinlenmesini, diğer kişiler bunun yanlış olduğuna emindirler diye, yasaklamanın, bir şeyin onların gözünde kesin olmasının mutlak kesinlikle aynı olduğunu kabul etmek anlamına geldiğini söyler. Her tartışmayı susturmak bir yanılmazlık taslamadır Mill'e göre. Her birey kendisinin yanılabilir olduğunu pekala bildiği halde, çok az kimse kendi yanılabilirliğine karşı herhangi bir sakınma önlemi almayı gerekli sayar; ya da kendilerinin çok emin oldukları herhangi bir düşüncenin, işlemeye eğilimli bulduklarını kendilerinin de kabul ettikleri hata örneklerinden biri olabileceği olasılığını çok az insan kabul eder (Mill, 2014, 34). Mill, eyleme koymak için bizim bir düşüncenin doğru olduğunu varsaymamızı haklı kılan esas koşulun, başkalarının bizim düşüncemizin aksini söylemek ve onun yanlışlığını kanıtlamak bakımlarından tam özgürlüğe sahip bulunmaları olduğunu söyler. Ona göre, insanın yanlışlarını tartışma ve deneme yoluyla düzeltmek yeteneği vardır. Salt deneme elvermez. Denemenin nasıl yorumlanacağını göstermek için tartışma da olmalıdır. Yanlış düşünceler, yanlış uygulamalar olgunun ve kanıtın karşısında yavaş yavaş teslim olurlar; fakat aklın üzerinde herhangi bir etki yaratmaları için olguların ve kanıtların, anlayışın önüne serilmesi gereklidir. Eğer izin verilse bir önermenin kesinliğini kabul etmeyecek herhangi biri varken ve ona bu izin verilmezken herhangi önermeye doğrudur demek, bizim kendimizin ya da bizimle aynı görüşte olanların, doğruluğa karar verecek hakimler, hem de diğer tarafı dinlemeden karar verecek hakimler olduğumuzu sanmak olur (Mill, 2014, 40). "Tarih, zulümle susturulmuş gerçek örnekleriyle doludur. Gerçek sonsuza dek yok edilmese de çağlarca geri atılabilir." (Mill, 2014, 49).

4. SONUÇ

Kadınların Köleleştirilişi eserine dayanarak Mill'in pornografiyi ahlaki bulmayacağı konusunda Dyzenhaus'a katılmakla birlikte, buradan yola çıkarak Mill'in pornografinin sansürlenmesini önereceğini bekleyemeyiz. Skipper'ın ise Mill'in fikirlerinden sansüre ulaşamayacağımızı kanıtlama uğruna pornografiyi fazla masum gösterdiğini düşünmekteyiz. Pornografinin -hangi türü olursa olsun- egemen ataeril sistemin bir görünümü olması ve bu sistemin varlığının devamını sağlarken büyük kâr getiren bir sektör olarak özellikle kadınların sömürülmesine kaynaklık etmesi nedeniyle Skipper'ın Dyzenhaus'a karşı çıkmaya çalışırken ortaya koymuş olduğu değerlendirmelerini, varolan gerçeklere gözünü kapaması olarak değerlendiriyoruz. En son Richard Vernon'un değerlendirmelerini ise kendinden önceki iki düşünürün, ifade özgürlüğü kavramındaki yanlışlarını gösterip odak noktasını düşünce ve tartışma özgürlüğüne getirmesi açısından önemli buluyoruz.

Özgürlük Üstüne ve Kadınların Köleleştirilişi eserlerinde dile getirmiş olduğu düşüncelerinin pornografiye uyarlanması sonucunda diyebiliriz ki Mill, pornografiyi mücadele edilmesi gereken bir olgu olarak ele alacaktır. *Kadınların Köleleştirilişi* eserini dikkate aldığımızda, kadın hakları konusundaki hassasiyetini ve çözümlerini düşünürsek, Mill pornografiyi ahlaki bulmayacaktır; *Özgürlük Üstüne* eserini dikkate aldığımızda ise düşünme ve tartışma özgürlüğüne haklı olarak verdiği önemi düşünürsek, pornografinin sansürlenmesinden yana olmayacak ama sansür dışındaki -bilgilendirme çalışmaları, tartışma ortamları, pornografinin zararlarına dair çalışmalar gibi- yöntemlerle pornografi ile mücadele etmeyi savunacaktır. Bu yüzden makalenin başlığındaki soruya dönecek olursak, Mill pornografinin karşısında olacak ama pornografi ile mücadele etme yöntemi olarak sansürü tercih etmeyecek; özgür tartışma ortamları yaratmayı ve bu tartışmalar sayesinde kişileri bilinçlendirme çalışmalarını tercih edecektir diyebiliriz.

KAYNAKÇA

- Dyzenhaus, David (1992). John Stuart Mill And Harm of Pornography. *Ethics*, Vol. 102, Issue 3, p. 534-551
Mill, John Stuart (2014). *Özgürlük Üstüne ve Seçme Yazılar*. (Çeviren: Alime Ertan), İstanbul: Belge Yayınları.
Skipper, Robert (1993). Mill and Pornography. *Ethics*, Vol. 103, No:4 , p. 726-730.
Vernon, Richard (1996). John Stuart Mill and Pornography: Beyond The Harm Principle. *Ethics*, Vol.106, No:3, p. 621-632.